UDK 811.163.3
Dragi Stefanija
ATH, Bielsko Biała, Poljska

NE! O.K.[1] MAKEDONOFOBIJA OTTA KRONSTEINERJA

Avtor polemizira s stališči Otta Kronsteinerja iz Salzburga v zvezi z makedonskim knjižnim jezikom in njegovim mestom v slovanski jezikovni skupnosti, ki jih je objavljal v bolgarskih in avstrijskih publikacijah. Za svoj prispevek k bolgaristiki, ki obsega predvsem članke z izrazito protimakedonskimi stališči, mu je bil dodeljen naziv *dr. honoris causa* na Univerzi v Velikem Trnovu in pozneje tudi na Univerzi v Sofiji. Ko pa je Bolgarom predlagal, naj sprejmejo latinico in se odpovejo cirilici, češ da je to pogoj za vstop v EU, mu je Univerza v Velikem Trnovu odvzela častni doktorat. Prispevek govori o političnem pritisku O. K.-ja na sodobni makedonski knjižni jezik.

The author takes issue with the viewpoints of Otto Kronsteiner from Salzburg regarding the Macedonian literary language and its place in Slavic language community, which have been published in Bulgarian and Austrian publications. For his contributions to Bulgarian studies, which are comprised mostly of articles with extremely anti-Macedonian viewpoints, he was awarded

[1] Kratica za Otta Kronsteinerja, avstrijskega slavista, ki je zaključil študij slavistike na Dunaju in postspecializacijo v Varšavi, Zagrebu in Ljubljani, najdlje pa je delal v Salzburgu na slavističnem inštitutu, ki je bil spremenjen v bolgarski politični center za protimakedonsko jezikovno-politično propagando. Objavil je nekaj samostojnih publikacij iz staroslovanskega obdobja, kot so *Metodijevo žitije, Starobolgarski spomeniki iz X.–XV. stoletja, Zgodovina bolgarske književnosti, Kratka izdaja Metodijeve Biblije*, pri čemer je staro cerkveno slovanščino poimenoval z opuščeno in pozabljeno frazo starobolgarski jezik. Največje zasluge za bolgaristiko pa mu pripisujejo za slavistični znanstveni šund: По въпроса за названията *старобългарски* и *староцърковнославянски*, Разпадането на Югославия и бъдещето на македонския книжовен език, "Македонският език" беше създаден в услуга на великосръбската политика, Македонският въпрос: глототомия или развод по македонски, Кой има полза от македонския език? ipd. Za takšne jezikoslovno problematične spise je leta 1990 prejel naziv častni doktor na univerzi v Velikem Trnovu, leta 1999 ga je s takšnim nazivom počastila tudi Sofijska univerza, leta 2000 pa je prejel najvišje bolgarsko državno odlikovanje »Stara planina« 1. stopnje. A kot vemo, ima laž kratke noge. Kmalu se je namreč spravil tudi na bolgaristiko, in sicer s članki kot sta: Латиница и кирилица, Азъ съм за кирилицата – азъ съм за латиницата, v katerih je Bolgarom predlagal, naj se evropeizirajo in vzporedno s cirilico uporabljajo tudi latinico, kot Srbi. Njegov namen je bil lingvistična globalizacija: vse pisave na bodo enake, kar bi bil lahko uvod k sprejemanju enega jezika za vse. Tako je nenadoma postal največji sovražnik bolgarske kulture. Zgodila se je velika sramota, kakršne znanstveni in kulturni svet ne pomni! Leta 2001 mu je velikotrnovska univerza odvzela naziv častnega doktorja. Prepričevati narod, naj piše v latinici, češ da bo Evropa tako Bolgare bolje razumela, je diletantsko početje. Pisava Kitajcev ali Japoncev bi se (na primer) tudi lahko latinizirala (čeprav težko), vendar pa to še ne pomeni, da bi kdorkoli zaradi tega razumel kitajsko ali japonsko. Jezik je pač sistem znakov, ki jih vsak narod posebej sestavlja po svojem obrazcu. Vsak narod ima svoj sistem za tvorbo besed. Najuniverzalnejši svetovni model za komunikacijo z znaki so številke. Morda bodo univerzalna števila v prihodnosti zamenjala znake različnih pisav, vendar to terja svoj čas. Počakajmo, pa bomo videli! Števila bi vršila splošno komunikativno pisno predstavo, tako kot vojaške šifre, na primer kot nemškem šifrirnem stroju Enigma, ki so jih razumeli le določeni posamezniki. Če postane skrivnost vsem znana, tedaj dobimo neke vrste azbuko, alfabet, abecedo. Čudno je, da O. K. ni predlagal Grkom, ki jih je manj kot Bolgarov, naj se odpovejo svoji pisavi, se je nemara zbal kulturnega pomena grškega alfabeta za Evropo? Če gremo po tej poti, bomo opazili, da so tudi pred grško obstajale pisave v bližini Evrope, ki so vplivale na evrocivilizacijo. Nemara pa bo računalnik rešil vse te nerešljive in težko razumljive grafične probleme civilizacije? Čeprav se tudi v njem nahajajo vse pisave: cirilična, latinična (neizenačena, tako kot cirilična), tudi kitajska, japonska, arabska, hindujska in hebrejska. Babilonski svet!

the title *dr. honoris causa* by the University of Veliko Tărnovo and later by the University of Sofia. However, when he suggested to Bulgarians that they accept the Latin script and abandon Cyrillic, as if to say that this was the precondition for their joining the EU, the University of Veliko Tărnovo revoked his honorary doctorate. The article discusses Otto Kronsteiner's political pressure on the contemporary Macedonian literary language.

Ključne besede: lingvistika, makedonski jezik, bolgarski jezik, cirilica, latinica

Key words: linguistics, Macedonian language, Bulgarian language, Cyrillic, Latin script

1 V zgodovini jezikov v svetu še nismo naleteli na to, da bi si kak slovničar po ukazu neke politike izmislil slovnico, pravopis in slovar za narod, ki ne obstaja, ali da bi narod, ki je prej govoril drugačen jezik, vse te jezikovne dodatke na lepem sprejel, ter začel govoriti po slovnici, pravopisu in slovarju nekega slovničarja. V svetu ni še nihče niti ustvaril niti uničil jezika. Poskus ustvarjanja esperanta je najboljši dokaz za to. Jezik, ki ga ne pozna nihče drug razen avtorja slovnice, ne more biti jezik, ki ga bo govorila in sprejela neka skupina ljudi ali nek narod, če ne pozna osnovne leksike in strukture že od otroštva, če ni ta izsesana z materinim mlekom. Kajti če starocerkvenoslovanski jezik ne bi imel za podlago ljudskega jezika, kakršnega so nesporno govorila makedonska plemena iz okolice Soluna, in če ta govor ne bi bil podoben in leksikalno precej blizu jeziku Moravcev, Panoncev, Bolgarov, ne bi postal splošno slovansko sprejet. Če bi bil ta jezik vsiljen, ga ne bi sprejeli v Bolgariji, na Ohridskem, Kosturskem, Korčanskem, Štipskem, makedonskih deželah, ki so tedaj spadale v sestav bolgarske države. Sprejeli pa so ga tudi v Rusiji, Srbiji, Hrvaški.

Po drugi strani je ljudski jezik najbolj neuničljiv, ukoreninjen del pri nekem narodu. Jezika se ne da z lahkoto pozabiti niti ustvariti. Ljudska modrost pravi, da lahko človeku na silo vse vzameš, ne moreš pa mu na silo ničesar dati. Ne moreš mu na silo dati tujega jezika. Če bi se jezik z lahkoto in na hitro vsiljeval, bi Hitler za časa svoje vladavine vsem vsilil nemški jezik, a se to ni zgodilo. Tujega jezika se lahko učimo in naučimo ob svojem. Preko svojega jezika se lažje učimo drugega, ne našega, tujega jezika. Ta dejstva so bila po vsej verjetnosti znana tudi Ottu Kronsteinerju, ki je svojo slavistično kariero naredil in izgubil zaradi svoje makedonofobije, in to kot politolingvist (beri: politični lingvist).

2 V Bolgariji so objavljene tri knjižice, v katerih ima O. K. osrednje mesto. To so *Съчиняването на т. нар. македонски език*, objavljena v Sofiji, leta 1993, *„Случаят" Ото Кронщайнер и кирилицата, българистиката и малките филологии*, ki jo je izdala Univerza Sv. Cirila in Metoda (Veliko Trnovo, 2000) in *Истината за професор Кронщайнерт* (Sofija, 2005).

Najpomembnejša protimakedonska stališča so izražena v knjižici *Съчиняването на т. нар. македонски език*, in to v člankih: Разпадането на Югославия и бъдещето на македонския книжовен език, „Македонският език" беше създаден в услуга на великосръбската политика, Македонският въпрос: глототомия или развод по македонски, Кой има полза от македонския език? Več o tem v nadaljevanju.

Druga knjižica *„Случаят“ Ото Кронщайнер и кирилицата, българистиката и малките филологии* je najbolj nesramna publikacija, kar sem jih kdaj bral. Na sklep o tem, da se mu odvzame častni naslov, o čemer se je javno govorilo in pisalo po medijih v Bolgariji cele mesece, se je O. K. odzval z nekultiviranim enajstvrstičnim pismom, ki ga je poslal rektoratu Univerze v Velikem Trnovu. V tem pismu ta visoko izobraženi akademik potezo rektorata poimenuje »infantilno in nedostojno diskusijo /…/ stalinizem /…/ disciplinski ukrep /…/ gnusno in nedostojno kampanjo /…/«. V knjigi je navedenih nekaj imen njegovih somišljenikov, v glavnem Bolgarov, ki živijo v zahodnih evropskih državah in ki, že davno izseljeni, z izgubljeno nacionalno identiteto in v iskanju boljše eksistence, s sebe odstranjujejo vse, da bi čim prej postali novokomponirani podaniki evropskih držav. Le-ti, nekateri z neslovenistično izobrazbo, so Univerzo v Velikem Trnovu označili za »kmečko«, ter natrosili še nekaj neokusnosti, npr. »da se govedarji ukvarjajo z znanostjo« (tj. univerzitetni pedagogi iz Velikega Trnova, op. a.), ali pa neargumentiran dodatek »o stalinističnem delovanju univerzitetnega senata«, ki da »infantilno diskutira«.

Tretja knjižica *Истината за професор Кронщайнер* vsebuje neprimerne besede o bolgarski univerzitetni javnosti iz Velikega Trnova iz druge knjige, ponovljene proti-makedonske članke O. K.-ja iz prve knjige, in že omenjeni njegov predlog latinične bolgarske azbuke.

3 Vrnimo se najprej na prvo knjigo in h konstruktom, ki se ponavljajo v tretji knjigi. Zanimivo je nelogično vprašanje, ki ga postavlja O. K. v članku: Разпадането на Югославия и бъдещето на македонския книжовен език, in resnica, ki nanj odgovarja zlasti v zadnjih 15-16 letih. SFRJ že davno ni več, makedonski jezik (brez navednic!) pa ostaja, se širi, preučujejo ga doma in v tujini. Grki pa Republiki Makedoniji še vedno pravijo »bivša jugoslovanska«, in s tem dejansko priznavajo jezik, ki se je v procesih standardizacije in afirmacije dokončno formiral v času Titove Jugoslavije. In tu je še ena zabloda salzburškega profesorja O. K.: ne pozna večkratno zapisane želje Makedoncev že iz 19. st., da bi ustvarili svoj nacionalni jezik, izražen v slovnici Gjorgija Pulevskega, pa v učbenikih Partenija Zografskega, napisanih v »makedonskem narječju«, ali v pravopisnih načelih, ki jih je Krste Misirkov predstavil leta 1903 v knjigi *O makedonskih zadevah*, kjer je za osnovo makedonskega knjižnega jezika predlagal skupino govorov iz centralne Makedonije, ki so enako oddaljeni od bolgarskih, srbskih, grških ali albanskih vplivov. Skozi celo 20. stoletje so Makedonci živeli z idejo »Makedonijo Makedoncem«, ne pa v prepričanju, da so Srbi, Bolgari ali Grki. Toda vsi ti, in Albanci, imajo danes ozemeljske težnje po Makedoniji. Srbi si želijo polastiti Makedonijo prek cerkve in ozemlja (prigrabljenega v balkanskih vojnah, s parolo: mi smo se tu borili in ozemlje je naše), Bolgari pretendirajo na Makedonce prek jezika: če je makedonski jezik bolgarski, tedaj so Makedonci naši, Grki si prisvajajo ime države Makedonija s potvarjanjem zgodovine v času največjih grških sovražnikov Filipa II. in njegovega sina Aleksandra Makedonskega, in jo imajo za svoje ozemlje (osvojeno v balkanskih vojnah). Tudi Albanci prek zapoznelih imperialističnih bojev, s pomočjo ameriške kvazidemokracije zahtevajo velik del makedonskega ozemlja, če ne kar cele današnje Republike Makedonije.

Za O. K.-ja književnost vznikne z novim knjižnim jezikom. Ne, O. K., književnost se s knjižnim jezikom le nadaljuje, kajti tudi pred njim je obstajala bogata ljudska ustna tradicija in književnost: pesmi, pripovedke, ljudska filozofija – pregovori. O. K. verjetno ne ve, da je folklorist Stefan Verković že leta 1860 objavil ljudske pesmi »makedonskih Bolgarov«. To je bil čas, ko so nacije v današnjem smislu različno definirali. Kako je mogoče, da obstaja makedonska ljudska književnost, kakorkoli že je poimenovana, ne da bi obstajal makedonski narod? Že konec 19. stoletja je Kuzman Šapkarev v folklornih zbornikih, izdanih v Bolgariji, zapisal, da so vse ljudske pesmi, pripovedke, verovanja, pregovori in uganke zbrani v Makedoniji. In leta 1861 sta struška folklorista Dimitar in Konstantin Miladinov v zborniku »B'lgarski narodni pesni« objavila v Zagrebu 660 ljudskih pesmi, med katerimi je le 87 bolgarskih (iz okolice Plovdiva in Pazardžija), 517 pa je makedonskih (s Struškega, Ohridskega, Skopskega, Prilepskega, Lerinskega, Kosturskega, Nevrokopskega območja). Gre torej za precej drzno in odkrito zanikanje nekega naroda: če ni ljudskih pesmi ali ljudskih pripovedk, ni naroda. Če pa se narodu odvzame še jezik in če se meni, da ni naroda brez jezika, torej ni naroda. Grki, ki so znani kot spretni interpreti zgodovinskih resnic, manipulirajo z imenom makedonske države in trdijo, da je makedonska zgodovina od antičnih časov samo njihova in da sta bila njihova največja sovražnika in okupatorja Filip II. in Aleksander Makedonski Grka! Od kdaj se barbare proglaša za Grke? In ko Grki tudi danes kažejo takšno ljubezen do starega makedonskega imena in slave, zakaj si potem sami ne rečejo Makedonci, temveč so raje Grki, Heleni, njihova država pa je Grčija, Elada, Greece, Griechenland?

4 Članek O. K-ja *Разпадането на Югославия и бъдещето на македонския книжовен език* je bil objavljen trikrat: v publikaciji *Makedonski pregled*, letnik 15., 1992, zv. 3, str. 29–46, prevedena iz nemščine istega leta iz revije *Die Slawischen Sprachen*, Dunaj, Band 29, str. 143–171, kjer je bila objavljena pod naslovom Der Zerfall Jugoslawiens und die Zukunft der makedonischen Literatursprache, tretjič pa pod istim naslovom v Sofiji, leta 1993, v brošuri *Съчиняването на т. нар. македонски език*, v izdaji Makedonskega znanstvenega inštituta, sicer najbolj protimakedonske institucije na svetu, ki zanika ne le makedonski jezik, temveč tudi makedonsko kulturo, literaturo, zgodovino, cerkev in ime. Stališče MZI v Sofiji vsebuje vse negacije, izrečene s strani makedonskih sosedov: Srbov, Grkov in Albancev. Prvi negirajo makedonsko pravoslavno cerkev, drugi ime države in naroda, Albanci državo (trdijo, da je samo njihova), Bolgari pa vse ostalo.

Omenjena protimakedonska brošura, za katero se zdi, da je bila napisana v nekem predpreteklem času, vsebuje 3 članke treh znanih makedonofobov: Ivana Kočeva, Otta Kronsteinerja in Ivana Aleksandrova. O njihovih negativnih in neznanstvenih spisov nekoliko pozneje. Najprej nekaj besed o O. K.-ju in njegovem politolingvističnem članku *Разпадането на Югославия и бъдещето на македонския книжовен език*.

5 Kar takoj izpostavimo politično manipulacijo O. K.-ja, ki po razpadu neke države zahteva nujno tudi razpad jezika, kulture in naroda. Kot da ne bi vedel, da države lahko izginejo, ne da bi pri tem izginil tudi narod, jezik ali kultura. Npr. danes Kurdi nimajo

svoje države in živijo v več državah ter govorijo svoj kurdski jezik, kot to počnejo tudi Baski, Katalonci ali Makedonci, ki živijo v Grčiji, Albaniji, Bolgariji in ki nikoli niso hodili v makedonske šole, temveč so njihova slovnica in šola bili mati, oče, dedek, babica … Ne razumem logike O. K.-ja, zakaj bi zaradi razpada neke države moral izginiti tudi jezik?

Omenimo še dejstvo, da so Turki kodificirali svoj jezik šele leta 1928, z reformami moderne turške države in s sprejemom latinice. Ali lahko O. K. trdi, da ni bilo turškega jezika pred omenjenim letom? Do tedaj so imeli tujo (arabsko) pisavo in jezik, ki so jo uporabljali v administraciji in religiji, ter perzijski jezik, ki so ga uporabljali pri pisanju poezije. Ali to pomeni, da bi morali Turki sprejeti kot svoj jezik arabski ali perzijski jezik, čeprav imajo svojega samo zato, ker je njihova leksika polna arabizmov in perzizmov? Makedoncem pa se jemlje pravica do lastnega jezika, drugačnega od bolgarskega, zato ker so v njem tudi bolgarizmi, srbizmi in turcizmi?

Mar si jezik lahko izmisli neka stranka? O. K. namreč meni, da so si makedonski narod in makedonski jezik izmislili Titovi komunisti! Toda sedaj ni niti Tita niti komunistov v Jugoslaviji niti države SFRJ, makedonski jezik in makedonska država pa kljub temu, da so jo leta 2001 poskušali uničiti, živi še danes. Makedonski jezik živi kljub prognozi O. K.-ja, da bo izginil, čim se bo izgubila SRM. Tako so se menjavale in zatirale države v drugi svetovni vojni po ideji njegovega avstrijskega soseda iz Braunaua. Tudi svojo priljubljeno, a od H. Gebla[2] izposojeno besedo, glotonimija = jezikovne delitve, uporablja O. K. v napačnem kontekstu, kajti makedonski jezik ni ločevalni temveč združevalni, saj so Makedonci, ki živijo v Albaniji, Grčiji in Bolgariji, združeni ravno preko makedonskega knjižnega jezika. V Lerinu se govori podobno kot v Bitoli, v vasi Pustec in okolici se govori podobno kot v Resnu, v Strumici se govori kot v Petriču. Makedonski knjižni jezik združuje makedonske govore celotnega makedonskega govornega oziroma jezikovnega ozemlja.

Makedoncem in njihovim jezikoslovcem se očita, da so izbrali centralno makedonsko narečje za osnovo knjižnega jezika z namenom, da bi ga približali srbskemu knjižnemu jeziku. Vendar to ni res. Centralno narečje so izbrali, da bi zaščitili makedonsko osnovo, saj so centralni govori oddaljeni ne le od bolgarskega, temveč tudi od srbskega in drugih neslovanskih jezikov. Predlagatelji makedonske jezikovne norme so namreč upoštevali načelo Krsta Misirkova, naj se za osnovo makedonskega knjižnega jezika vzame govore Velesa, Prilepa, Bitole in Ohrida. O. K. pa Misirkova oz. njegovo daljnosežno odločitev sploh ne omenja, čeprav je njegova knjiga *За македонцките работи*, ki je bila objavljena leta 1903 v Sofiji, napisana v skoraj enakem jeziku, kakršnega narekujejo pravila makedonskega pravopisa iz leta 1944! Mar to ni zadosten dokaz, da ima makedonski jezik svojo tradicijo? In to še starejšo, če sežemo v zgodovino. Mar ni Gjorgija Pulevski že leta 1880 napisal slovnice *Слогница речовска на* ***македонско*** *нарјечје*? Mar ni Grigor Prličev leta 1870 ustvaril lastnega slovanskega esperanta in vanj prevedel *Iliado* le zato, ker ni znal bolgarsko? In zakaj je potem propadel poskus makedonskega vladike Partenija Zografskega, ki je napisal osem učbenikov v makedonsko-bolgarskem narečju, z namenom, da bi se ta dva jezika

[2] Съчиняването на т. нар. македонския език, Makedonski znanstveni inštitut, Sofija, 1993, 50–51.

zbližala v skupnem boju proti turški samovolji in grškemu religijskemu tutorstvu. Če bi se ta dualistična ideja realizirala, bi zelo verjetno doživela usodo srbohrvaškega jezika. Če povzamemo: makedonskega jezika niso ustvarili komunisti, marveč gre za dolgotrajni boj, katerega začetek predstavlja jezikovna dvojnost Partenija Zografskega iz leta 1857 in objava knjižice *Начално учение* ...; nato prevod Iliade iz leta 1871, ki ga je realiziral Grigor Prličev s svojo utopistično idejo o panslovanskem jeziku, s katerim ni hotel združiti le Makedoncev in Bolgarov in Srbov, temveč tudi vse druge Slovane; pa ponesrečeni poskus Stojana Novakovića z učbeniki v makedonsko-srbskem jeziku iz leta 1889, ki so v prvi fazi vsebovali 75 % makedonskega in 25 % srbskega jezika, v drugi fazi oz. izdaji 50 % makedonskega in 50 % srbskega, v tretji pa že 75 % srbskega in 25 % makedonskega; ter poslednji nedokončani poskus Gjorgija Pulevskega z njegovo slovnico *Слогница речовска на* ***македонско*** *нарјечје* iz leta 1880, ki je temeljila na galičkem govoru (iz okolice Debra).

Vse te ideje je sublimiral Krste Misirkov leta 1903, realizirale pa so se po koncu druge svetovne vojne, ki se je v Makedoniji končala konec leta 1944. Teh lingvističnih argumentov O. K. ali ne pozna ali pa jih noče poznati, saj spodnašajo njegovo teorijo o naciji in jeziku. Ni mu jasno, da niti za nacijo niti za jezik ne veljajo isti principi za vse narode in jezike. Nevljudno je kot najstarejši jezikovni spomenik navajati časopis *Nova Makedonija* (ki so ga tedaj in še dolgo potem tiskala z bolgarsko pisavo, ker je bila v Makedoniji na voljo samo takšna tiskarska tehnika),[3] in trditi, da so slovnice B. Koneskega in Horacea Lanta izmišljije, pri tem preskočiti slovnico Reginalda de Breya, objavljeno leta 1950 v Londonu, pa dramo *Makedonska krvava svatba* Vojdana Černodrinskega, ki je bila prikazana že leta 1903 v Sofiji v makedonskem jeziku, objavljene zbirke Venka Markovskega v Sofiji leta 1939 in 1940., ali *Bela svitanja* Koča Racina iz leta 1939 v Zagrebu oz. v Samoboru. Za vse te jezikovne dosežke pa (razen za Racina) nimajo komunisti nobenih zaslug.

O. K. dela primerjave z moldavskim – ki so ga ustvarili sovjeti – in romunskim jezikom! Toda še danes Moldavci svojemu jeziku rečejo moldavski, pa naj bo še tako podoben romunskemu. Komu med njimi imaš pravico reči, da je Romun, ne pa Moldavec? Tako je tudi z neracionalnim sporom z Grki okrog imena Makedonija. Saj noben Grk v Grčiji, čeprav je ozemlje, ki si ga je prisvojila Grčija v balkanskih vojnah, pravzaprav del antične Makedonije, zase ne pravi, da je Makedonec. To ime za narod bi radi Grki pozabili. Od tega naroda so bili poraženi, zdaj pa se hvalijo z njim kot z delom svoje zgodovine. Nekaj podobnega počne O. K. Ne, narodu ali ljudem ne morete reči: vašemu jeziku se ne reče tako, kot mu pravite vi, ampak tako, kot mu pravim jaz.

Konstatacija, da je makedonski jezik zahodnobolgarski dialekt, je znanstveno nevzdržna. Pa tudi če bi bilo tako, mar ne bi mogli potem Makedonci reči, da je bolgarski jezik vzhodnomakedonski govor? No mogoče spregledati, da se obmejni govori prelivajo iz enega v drug jezik ali govor. Mar si niso podobni govori na meji med Rusijo in Ukrajino, Rusijo in Belorusijo, Poljsko in Slovaško, Češko in Slovaško, Bolgarijo in Srbijo? Kako to, da niste rekli, da so torlački govori Srbov podobni bolgarskim, ali pa da

[3] Uporabljam bolgarski pravopis, kot O. K., kajti po makedonskem pravopisu se samostalniki, ki označujejo narodnost, pišejo z veliko začetnico.

so bolgarski, namesto da vas skrbi samo makedonsko–bolgarska jezikovna sorodnost, ki ji itak nihče ne oporeka. Kako da kot jezikoslovec ne veste, da se lahko sleherni dialekt dvigne na stopnjo jezika, če obstaja politična volja in moč za takšno potezo? Vi ste se lotili neplemenite politične igre in napadate propadli slovanski federaciji SSSR in SFRJ, saj ste prepričani, kot tudi nekateri vaši pristaši, da se z njunim razpadom »загубува и смисълът на тези езиковни деления, че той е свързан с централистическата държавна политика«. Veliki državni federaciji sta razpadli, jeziki pa ne. Ti živijo še naprej v svojih samostojnih državah, s svojo zgodovino in tradicijo.

Znanstvena »resnost« O. K.-ja se vidi tudi na strani 59 omenjene brošure, in to v opombi 10, ko se neokusno posmehuje nekemu Makedoncu, ki je bral referat na Sofijski univerzi in je, ko je izgubil en list, nadaljeval svoj referat v bolgarščini. Tudi ta vic kaže na to, da je gospod referent najprej govoril drugače, preden je začel govoriti po bolgarsko. Lepo je, da je znal oba jezika in ne le enega, gospod O. K.!

6 Profesor O. K. ponuja recept, kako naj se reši ”македонския въпрос”. Kaj pa razume pod makedonskim vprašanjem, ki se nanaša samo na jezik, ne pa na cel kompleks, bomo pokazali v štirinajstih točkah besedila tega avstrijskega znanstvenika. Poglejmo, kaj bi morali narediti Makedonci:

1. Odpovedati bi se morali dvojezičnosti.
2. Olajšati uporabo bolgarskega jezika, vzporedno s sedanjo obliko makedonskega knjižnega jezika.
3. Fakultativno uvesti bolgarščino v osnovne in srednje šole.
4. Ustanoviti inštitut za bolgarski jezik in književnost pri Univerzi v Skopju.
5. Uporabljati bolgarsko azbuko za sedanjo obliko makedonskega knjižnega jezika.
6. Omogočiti prosto izmenjavo časopisov, revij in literature med Makedonijo in Bolgarijo.
7. Imeti vzporedna jezikovna predavanja na radiu in televiziji, gledališke predstave in avtorska branja z obeh strani.
8. Ustanoviti skupne institucije za makedonsko-bolgarska jezikovna vprašanja.
9. Izogibati se nadaljnji srbizaciji jezika (tu se misli makedonskega).
10. Zamenjati zgodovinska gradiva med obema stranema.
11. Omogočiti svobodno izbiro in obliko zapisa priimkov.
12. Vložiti skupne napore za priznavanje slovanobolgarske narodnostne skupine v Egejski Makedoniji (Grčiji) po načelih listine o evropskih manjšinskih pravicah.
13. Priznati manjšine.
14. Uvesti korektno terminologijo za prebivalce v Makedoniji (in sicer: bolgarski makedonci, albanski makedonci, turški makedonci), v Bolgariji pa (bolgarski bolgari, turški bolgari, makedonski bolgari).[4]

To je 14 zapovedi po O. K.-ju. Dobro! Človek ima pravico do lastnega mišljenja, toda: kakršna glava, takšna kapa! Začnimo po vrsti.

[4] Uporabljam bolgarski pravopis, kot O. K., kajti po makedonskem pravopisu se samostalniki, ki označujejo narodnost, pišejo z veliko začetnico.

7

1. Za kakšno dvojezično teorijo gre? Čemu bi se Makedonci morali odpovedati? Svojemu jeziku? Svojemu čutu, da nismo Makedonci, temveč Bolgari, Srbi, Grki? Med drugo svetovno vojno se vaši Avstrijci niso odpovedali avstrijstvu, izmislili so si celo avstrijsko uporniško kratico O5, namesto Oe (Oestereich), kjer število 5 pomeni peto črko latinične abecede – e.
2. V Makedoniji se lahko uporablja vsak jezik. Razen sedanjega pritiska Albancev, da bi njihov jezik postal drugi in enakopravni (državni) z makedonskim, se zdi takšna zahteva po dvojnosti čudna.
3. Ni mi znano, da bi v kakšni državi brez vzroka uvajali drug jezik v osnovno in srednjo šolo. Morda je to dobro, toda zakaj česa takega ne bi poskusili tudi v Bolgariji, Pirinski Makedoniji. In ne le tam, temveč povsod, kjer živijo Makedonci, tudi v Albaniji: Prespi, Piškupeji, Gori ali v celi severni Grčiji, oziroma Egejski Makedoniji? Zdaj Grki sami to ozemlje imenujejo Makedonija! Če je tako, potem naj uvedejo makedonski jezik na celotnem makedonskem ozemlju v Egejski Makedoniji ali Severni Grčiji.
4. Ustanovitev inštituta za bolgarski jezik n literaturo na skopski univerzi pomeni podvajanje dela institucije z istim imenom v Sofiji. V okviru skopske univerze obstaja katedra za bolgarski jezik, študenti pa lahko uporabljajo tudi usluge sofijskega inštituta.
5. Predlagate, naj se uporablja bolgarska ortografija v Makedoniji. S pisavo noben jezik ne spreminja svoje strukture, svojega telesa, temveč le šminko. Mar niste Bolgarom predlagali, naj sprejmejo latinico, s čimer bi se približali Evropi? Ne vem, zakaj to predlagate, kajti če Bolgari postanejo latinisti, in Makedonci sprejmejo bolgarsko prakso, bi tako tudi ti postali latinisti in čemu bi se potem mučili z vmesno fazo? Sicer pa je Bolgarija vstopila v Evropsko skupnost tudi brez vaše latinice, torej kot prva država, ki uporablja cirilico.
6. Za izmenjavo periodike med Makedonijo in Bolgarijo ni nikakršnih ovir, seveda, razen pomanjkanja interesa. Bolgarski časopisi se prodajajo v Skopju, prej so se tudi v drugih mestih. Toda recipročnosti ni. V Blagoevgradu sem pred dvema letoma iskal makedonski časopis in ga nisem našel nikjer, niti v trafikah v središču mesta.
7. Predlagate, naj se izvrši jezikovno približevanje prek skupnih predavanj na radiu in televiziji in gledaliških predstavah in literarnih branjih obeh strani, torej skozi obvezno dvojezičnost, ki pa lahko prinese le zmedo v glave poslušalcev in gledalcev. Ni jasno, ali se te ideje nanašajo tudi na bolgarske radio-televizijske postaje ali le na makedonske?
8. Predlog o ustanovitvi skupne institucije za makedonsko-bolgarska jezikovna vprašanja pravzaprav ni nič drugega kot nezaupnica makedonskim jezikoslovcem oz. njihovi sposobnosti, da sami rešujejo lastne jezikovne probleme. Nejasno ali pa povsem tendenciozno pa je forsirano književno zbliževanje. To je vsekakor odkrita tendenca po jezikovnem izenačevanju v literaturah, in sicer makedonske z bolgarsko sodobno književnostjo. Toda razlika med makedonsko in bolgarsko književnostjo obstaja in je velika. Hrvati so na temelju svoje bogate književnosti

zapisali obstoječe distinkcije med hrvaškim in srbskim knjižnim jezikom, ki se razlikujejo po slovničnih ravninah, kot je sintaksa, stilistika, leksika, celo fonetika.

9. Srbizacija makedonskega jezika je bila po letu 1990 drastično zmanjšana, čeprav je duh dolgoletne skupnosti pustil veliko sledi tudi v jeziku, kot je tudi ruski jezik, posebno v času socializma pustil sledi npr. v bolgarskem jeziku. Ampak pustimo vplive v enem in v drugem jeziku. Danes je nevarnost pred amerikanizacijo v obeh jezikih, pa tudi v vašem, veliko bolj usodna, kot vsi prejšnji tuji vplivi. Navsezadnje vsi evropski jeziki stokajo pod bremenom ameriško-angleškega terminološkega terorizma.
10. Znano mi je, da zgodovinsko gradivo izmenjujejo vse znanstvene institucije v Makedoniji z Bolgarijo in obratno. Toda vprašanje je, ali se to gradivo enakovredno uporablja. V Grčiji, na primer, prejemajo makedonsko gradivo iz inštitucij, toda ko grški znanstveniki to gradivo citirajo, redno in »znanstveno« navajajo, da gre za gradivo iz ENEGA izmed slovanskih jezikov, ne da bi rekli, da je ta slovanski jezik makedonski!
11. Imena in priimka, kot tudi rojstva, si nihče ne določa sam, temveč ime najpogosteje izberejo starši, v dogovoru z botrom, priimek pa se dobi po starših in vse to se registrira na matičnih uradih ali v cerkvah. V času raznoraznih okupacij Makedonije, so priimke določali okupatorji prek svoje administracije. V makedonski državi po letu 1944 so se imena izbirala svobodno. Če je bilo v času turške okupacije ime družine Popov zapisano kot Papaz, v času srbske kot Popović, v času bolgarske kot Popov, italijanske (1941–1944) kot Canonico, so v času po osvoboditvi priimki ostajali na -ov, -vski ali -ski: Petrov, Petrovski ali Petroski/ Petreski. Poznam pa Makedonce, ki so se preselili v Avstralijo in tam je Stefan leta 1944 postal Štefan, Petar Peter itn. V ZDA je še slabše. Zaradi demokracije!
12. S to točko bi se lahko strinjali, vendar ne s formulacijo v celoti, kajti zahtevate, da se prizna slovano-bolgarska skupina v Grčiji. Kje pa ste pustili tamkajšnje Makedonce? Izogibate se Makedoncem iz Pirinske Makedonije in njihovi manjšinski pravici.
13. Zahtevate enake principe za vse manjšine. Zakaj se potem ne prizna makedonske organizacije OMO v Pirinu? Ali se to ujema z evropsko listino o pravicah Makedoncev in manjšin? Morda bo Bolgarija sedaj, ko je v EU, postala bolj demokratična do manjšin? Ko bi vsaj! A bog ne daj po grškem »demokratičnem« evropskem modelu!
14. Zahtevate korektno terminologijo za prebivalce v Makedoniji in predlagate, naj se poimenujejo: *bolgarski makedonci,*[5] *albanski makedonci, turški makedonci*, v Bolgariji pa: *bolgarski bolgari, turški bolgari, makedonski bolgari*. Tu nekaj ne gre skupaj. Kako so lahko v Makedoniji *bolgarski makedonci*, ni pa *makedonskih makedoncev*, kot so v Bolgariji bolgarski bolgari! Iz otroštva se spomnim neke fraze za tak tip nelogičnosti, ki so ji Turki pravili *boš*, kar pomeni prazno, votlo, gospod profesor. Ta vaša zadeva je boš.

[5] Tudi tu kot O. K. uporabljam bolgarski pravopis, kajti po makedonskem pravopisu se samostalniki, ki označujejo narodnost, pišejo z veliko začetnico.

Takšne rešitve makedonskega vprašanja so enake političnemu diktatu. Narodom ne gre ukazovati, kdaj in kje naj uporabljajo kak jezik, posebej domači.

8 Brošura na prvih straneh prinaša uvod Ivana Kočeva, to je 24 strani dolgo odkrito protimakedonsko besedilo, kar je več kot tretjina cele publikacije. Že na začetku je vidna stara nestrpnost do Srbov, kajti I. Kočeva moti »srbizacija« »tako imenovanega makedonskega knjižnega jezika«, nikakor na ne njegovo popolno zatrtje v Severni Grčiji (Egejski Makedoniji).

Povsod v tem uvodu so Makedonci poimenovani za Bolgare. Avtor navaja gradivo iz prejšnjega stoletja, da bi prikazal neobstoj makedonske nacionalne zavesti in da bi obtožil Kominterno in komuniste. To je sedaj sicer moderno in lingvistični »raziskovalci« takšen pogled s pridom uporabljajo. I. Kočev pa je to uporabljal tudi v času bolgarskega komunizma, pri čemer je napadal samo Titove komuniste in revizioniste. Čudim se, da se avtor uvoda te knjižice ne spomni uvoda pri Paisovi zgodovini, v kateri se pledira za zaspano bolgarsko nacionalno zavest, in na znani nagovor s stavkom: »Ooo, kakšna neumnost, le zakaj vas je sram reči, da ste Bolgari!« Kajti v nekem obdobju iz zgodovine je bilo pod pritiskom zavojevalcev tudi Bolgarom težko izkazovati svojo nacionalno pripadnost, saj so jim pravili džauri (neverniki), kot tudi drugim kristjanom. Vsa ta lingvistična argumentacija je narejena le za neznanstveno uporabo, saj bi se lahko pričujoča konfrontacija z makedonskimi govori ali knjižnim jezikom z enakim izidom uporabila za vse slovanske jezike in tedaj bi se videlo, da ne obstaja srbski jezik, niti češki, celo ruski ne, ampak le bolgarski jezik.

In če se vrnem na nekatere zamolčane jezikoslovne neargumentirane ugotovitve I. Kočeva. Nikjer ne govori o tretjezložnem naglaševanju v makedonskem jeziku kot o njegovi osnovni značilnosti, temveč le o stabilizaciji akcenta v nekaterih bolgarskih govorih na drugem ali končnem zlogu.

Podobno je tudi s trojnim postpozitivnim členom v makedonskem knjižnem jeziku. Trojni, celo četverni člen imajo tudi nekateri bolgarski govori (kot tudi večina makedonskih), bolgarski knjižni jezik pa ga nima!

In še ena nekulturna opazka, da so bili učitelji in ustvarjalci makedonskega knjižnega jezika polpismeni? Je kaj takega mogoče? Člani komisije za makedonski pravopis so diplomirali na univerzi v Sofiji ali Beogradu, nekateri tudi v Rusiji.

To, da gospod O. K. makedonskemu jeziku pripisuje, da je umeten, ni nič čudnega. Vsi knjižni jeziki na svetu so umetni, gre namreč za unifikatorsko težnjo vsakega knjižnega jezika po enaki pisavi in izgovorjavi. Niti en jezik se ni rodil sam in ni nastal na podlagi enega samega govora brez koristnih dodatkov iz drugih govorov. Niti en makedonski ali bolgarski otrok se ni rodil s knjižnim jezikom v ustih, temveč se ga je naučil pozneje, v šoli, v komunikaciji z drugimi ljudmi, prek knjig, gledališča, radia, televizije.

Prevedla v slovenščino:
Namita Subiotto.

Summary

The article takes issue with the viewpoints of Otto Kronsteiner from Salzburg relating to the Macedonian literary language and its use, not only in the world, but also in Macedonia. He considers the Macedonian literary language an artificial construction, devised from the need of the Communist establishment of Tito's Yugoslavia to counter Bulgarians and their pro-Soviet policies. In dealing with these issues, Kronsteiner does not behave as a linguist, but rather like a politician or a politico-linguist. His ignorance of Macedonian and Bulgarian realities is evident in his book titled ***Съчиняването на т. нар. македонски език***, and particularly in the articles: Разпадането на Югославия и бъдещето на македонския книжовен език, „Македонският език" беше създаден в услуга на великосръбската политика, Македонският въпрос: глототомия или развод по македонски, Кой има полза од македонския език?

It has become evident that Macedonian is a language that survived the disintegration of the Yugoslav Federation and will live as long as Macedonians are alive. The destruction of the literary language that has been the language of communication, literature, education, and academic Slavic studies in Moscow, Warsaw, Chicago, Paris, Ljubljana, Zagreb, Belgrade, and Istanbul for more than 60 years, is complete nonsense by Otto Kronsteiner. In addition, the author points out other illogicalities of the professor from Salzburg.